

Ljubomir Erić (ur.), 2010, Psihodinamična psihiatrija II, Teorije strahu in stanja strahu

Book review: Ljubomir Erić (ed.), 2010, Psychodynamic psychiatry II, Theories of fear and states of fear.

Prevedla Neda Bačić.

Uvodna študija k slovenski izdaji: Miran Možina.

Ljubljana: Hermes IPAL.

Pred nami je že drugi del zbirke Psihodinamična psihiatrija z naslovom »Teorije strahu in stanja strahu«, ki ga je uredil psihiater in psihoanalitični terapevt Ljubomir Erić s pomočjo svojih sodelavcev. Za slovensko izdajo je poskrbel Inštitut Matjaža Regovca. Tudi v tem delu nas Erić preseneti že na samem začetku, v naslovu, z definicijo in striktno uporabo pojma strahu, ne pa tudi tesnobe, ki smo ju v kliničnem in raziskovalnem delu navajeni razlikovati. To je avtorja uvodne študije Mirana Možina, slovenskega psihiatra in psihoterapevta, spodbudilo k obširni analizi in predstavitvi teh pojmov. V svojem razmišljanju z različnih teoretskih perspektiv utemeljuje potrebo po diferenciaciji različnih stanj strahu in tesnobe, obenem pa še predstavi rezultate empiričnih študij o teh emocijah (Uvodna študija k slovenski izdaji, str. 9 - 136). Tudi meni, kot laiku na tem področju in psihoanalitičnem terapevtu, se zdi smiselno ohraniti dinamično razlikovanje med strahom, kjer poznamo njegov objekt, in tesnobo, kjer nam je ta (še) neznan. V tem smislu bi lahko za cilj psihoanalitične psihoterapije oz. psihoanalize postavili, če parafraziram Freuda, »Tam kjer je bila tesnoba (nekaj neznanega, neobvladljivega), naj bo (obvladljiv) strah. Skozi perspektivo psihodinamike in emocionalnega procesa lahko vidimo razlike, pa tudi podobnosti med tema pomembnima fenomenoma. Če predpostavimo, da je strah v osnovi nekaj kar služi ohranjanju organizma, zdrav, koristen odgovor na realno nevarnost, potem je tesnoba tista močnja, ki navidezno ne služi svojemu namenu in je predmet terapevtske obravnave.

Če smo v prvem delu zbirke »Psihodinamična psihiatrija: Zgodovina, osnovni principi, teorija«, za slovenske razmere nenavadno besedno zvezo »psihodinamična psihiatrija« skušali pojasniti z ugotovitvijo, da gre bolj za psihoanalizo kot psihiatrijo, bi za drugi del lahko rekli obratno. Erić v tem delu izhaja iz fenomenološko - deskriptivnega, psihiatričnega modela in klasifikacije,

katerima dodaja psihodinamični pomen. Tako že na začetku podredi psihoanalitične koncepte diskurzu, ki je psihoanalizi pogosto tuj. Tako opisi motenj strahu, ki jih predstavlja Erić, spominjajo na klasičen učbenik psihiatrije oz. psihiatrično klasifikacijo (sledijo si poglavja o etiologiji, klinični sliki, diagnostičnih kriterijih, zdravljenju itd), ki ji dodaja tudi psihodinamični vidik, ki je že v osnovi v podrejenem položaju, saj se mora prilagajati konceptom, ki so rezultat drugačnih izhodišč, npr. biološkega. Mestoma se tako srečujemo z etnološkimi zagatami, saj ni jasno ali govorimo o boleznih (prevajalka je občasno uporabljala besedo »oboleli«) ali o motnjah v delovanju psihičnih funkcij. Od tod mogoče tudi nekakšen Erićev začetni pesimizem (Predgovor, str. 139 - 142) glede vloge psihoanalize v sodobni psihiatriji in svetu empiričnega preverjanja. Erić skuša zadrego reševati s poudarjanjem integrativnega pristopa k zdravljenju predstavljenih psihiatričnih motenj. Knjiga je tako bolj kot predstavitev psihoanalitičnih prispevkov k psihiatriji strahu in tesnobe, pregled različnih metod zdravljenja. Erić poudarja predvsem potrebo po povezovanju psihoanalitičnih kliničnih izkušenj s spoznanji nevrobioloških raziskav. Zato takoj po predstavitvi razvoja psihoanalitičnih teorij o strahu sledi poglavje o nevrobiologiji strahu (Todorović, str. 192 - 229), ki predstavlja biološke vidike strahu, tesnobe in z njimi povezanih motenj, a jih osvetljuje predvsem z fenomenološkega, simptomatskega, kognitivnega, manj pa z psihodinamičnega vidika, zaradi česar skozi celotno knjigo dobivamo vtis, da je proces bio-psiho-socialne integracije še precej na začetku svoje razvojne poti. Posamezni psihodinamični vidiki motenj ostajajo precej nepovezani z ostalimi spoznanji sodobne psihiatrije in psihologije, obsežneje sta predstavljeni le psihoanalitični terapiji panične in postravmatske motnje (Samardžić, Erić, str. 544 -611), kjer Erić predstavi tudi izvirna spoznanja in terapijo travmatskih motenj. Pri opisih nekaterih motenj, ki so rezultat »umetnega« fenomenološko – deskriptivnega klasificiranja, kot so npr. mešana stanja strahu in depresije, akutne reakcije na travmo in motnje prilagajanja, pa je prispevek psihoanalitičnih oz. psihodinamičnih avtorjev izrazilo siromašen ali ga sploh ni, saj, kot sem že omenil, psihoanalitični vidik temelji na psihodinamični in strukturalni diagnostiki in ne na hitro spremenljivih simptomatskih slikah ali celo na značilnostih zunanjih sprožilcev (stresorjev). Kljub temu je področje travm in prilagoditvenih motenj področje, kjer psihoanalitično usmerjeni avtorji ponujajo še več bogatih spoznanj kot dobimo vtis po prebiranju knjige (glej npr. teorije navezanosti, mentalizacije). Konkretno pogrešam npr. predstavitev Fonagyjeve psihoanalize zlorab in nasilja, ki se ukvarja tudi s problemom obvladovanja strahu (Fonagy, 1999; 2001).

Zadnje poglavje Psihofarmakološko zdravljenje stanj strahu se začne obetajoče z analizo psihodinamične interakcije psihoterapije in psihofarmakološke terapije, problemov kombiniranega zdravljenja, ki mu posvečamo vse premalo pozornosti, je pa zelo aktualen v sodobni razcepljeni, subspecializirani medicini (Erić, str. 615 - 634). Žal je problemom sodelovanja med biološkim in psihoterapevtskim načinom zdravljenja, prizadevanjem po kakovostnejšem sodelovanju med različnimi terapevtskimi strokami in uveljavljanju celostnega zdravljenja, posvečeno le nekaj strani. Poglavje (in s tem tudi knjiga) se zaključuje s predstavitvijo »samostojne« farmakoterapije strahu (Neduć in Lisulov, str. 635 - 6649), brez povezav s psihoterapijo oz. psihodiamiko. Tudi to je področje, kjer nas čaka še veliko dela, a je nepogrešljivo za učinkovito zdravljenje.

Knjiga »Psihodinamična psihiatrija - Teorije strahu in stanja strahu« sledi sodobnemu trendu poskusov integracije bio-psiho-socialnih pristopov, ki naj bi omogočila učinkovito zdravljenje psihičnih motenj, v tem primeru tistih, ki so povezane s strahom in tesnobo. Eriću moramo spet priznati pogum, da se je lotil tako zahtevne naloge. Opozarja nas na obseg dela, ki je še pred nami za zadovoljivo integracijo spoznanj o strahu in učinkovito zdravljenje njegovih motenj. V knjigi so smernice in ideje kako naj bi potekal ta razvoj, ki je, kot sem že večkrat poudaril, še na svojem začetku. Integracija psihodinamičnih konceptov in terapij z ostalimi koncepti in načini

zdravljenja je mogoče še posebej občutljivo področje, saj je bila psihoanaliza zasnovana kot celostni sistem zdravljenja, ki ima svoje zakonitosti in če bi ta sistem hoteli na silo spajati z nečim, kar je v temelju nezdružljivo, bi lahko izgubili njene prednosti in posebnosti. Zato je integracija konceptov ali celostno zdravljenje veliko bolj zahtevna naloga kot se zdi na prvi pogled. Pri tem se lahko vprašamo, kaj pravzaprav integrirati in ali bomo s tem res povečali naše razumevanje strahu in učinkovitost terapije. Mogoče ne gre toliko za spajanje in dodajanje različnih vidikov in tehnik kot za prevajanje enega sistema v drugega.

Literatura

Fonagy, P. (1999). Male perpetrators of violence against women: An attachment theory perspective. *Journal of Applied Psychoanalytic Studies* 1, 7-27.

Fonagy, P. (2001). *The psychoanalysis of violence*. Psyche matters. Dallas: Society for Psychoanalytic Psychotherapy.
